

ланцюгів, які сприяють справедливому, транспарентному, рівному, ефективному і своєчасному доступу до засобів профілактики, лабораторних досліджень, реагентів і допоміжних матеріалів, основних предметів медичного призначення, нових засобів діагностики, ліків і майбутніх вакцин проти COVID-19. Також у резолюції 74/274 зазначається, що така медична продукція має бути доступна для всіх, хто її потребує, включаючи держави, що розвиваються.

Міжнародне співробітництво в рамках існуючих міжурядових організацій є одним з механізмів боротьби з пандемією COVID-19 та її наслідками. Чітка співпраця держав, а не «індивідуальна ізоляція» сприяють виробленню алгоритмів протидії пандемії COVID-19, проте основна робота ще попереду щодо аналізу малоефективності існуючого на момент початку пандемії COVID-19 міжнародного механізму боротьби з інфекційними захворюваннями.

1. Ключові слова: пандемія COVID-19, Всесвітня організація охорони здоров'я, Організація Об'єднаних Націй, охорона здоров'я, міжнародне право.

2. Ключевые слова: пандемия COVID-19, Всемирная организация здравоохранения, Организация Объединенных Наций, здравоохранение, международное право.

3. Key words: COVID pandemic – 19, World Health Organization, United Nations, healthcare, international law.

Короткий Тимур Робертович

*віце-президент Української асоціації міжнародного права
кандидат юридичних наук, доцент*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА У ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

В період збройного конфлікту на морі щодо захисту морського середовища діють як загальні, так і спеціальні норми [1].

Загальне зобов'язання захищати та зберігати морське середовище (ст. 192 Конвенції 1982 р.) розповсюджується на усю діяльність у Світовому океані. Але, стаття 236 Конвенції 1982 р., що носить наз-

ву «Суверенний імунітет», виключає зі сфери дії відповідної частини Конвенції 1982 р. військові кораблі, військово-допоміжні судна й інші судна або літальні апарати, що належать державі або експлуатуються нею та використовуються в даний час тільки для урядової некомерційної служби: «Положення цієї Конвенції, що стосуються захисту та збереження морського середовища, не застосовуються до будь-яких військових кораблів, військово-допоміжних суден, до інших суден або літальних апаратів, що належать державі або експлуатуються нею та використовуваним в даний час тільки для урядової некомерційної служби ... ». Причому, положення цієї норми діють як поза, так і в умовах збройного конфлікту, тобто стосуються як військового мореплавання, так і військових дій військово-морських сил на морі.

Однак кожна держава шляхом вжиття належних заходів, що не завдають шкоди експлуатації та експлуатаційним можливостям таких суден або літальних апаратів, що належать їй або експлуатуються нею, забезпечує діяльність цих суден або літальних апаратів, наскільки це доцільно та практично можливо, таким чином, який сумісний з цією Конвенцією (ст. 236 Конвенції 1982 р.).

До спеціальних джерел, відноситься Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 р., який містить спеціальні норми, присвячені забороні нападу на навколишнє середовище, в повному обсязі поширюються на військові дії у всіх морських просторах за участю сторін ДП I, виходячи зі ст. 2 Женевських конвенцій і ч. 3 ст. 1 ДП I. Йдеться про статті 35 і 55 ДП I. Безсумнівно, мова повинна йти також і про відповідні Звичаєві норми МГП, які передбачають заборону нападу на навколишнє середовище (Норми 43–45), що поширюються на всі сторони конфлікту.

Окремої уваги потребує аналіз сфери дії Конвенції про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1976 р. Частина 1 статті 1 Конвенції 1976 р. містить загальний обов'язок держав не прибігати

до військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище, які мають широкі, довгострокові або серйозні наслідки, у якості засобів руйнування, завдання шкоди або спричинення шкоди будь-якій іншій державі-учасниці, та поширюється на діяльність держав-учасників будь-яких просторів, включно морські.

Важливим джерелом права військових дій на морі є Керівництва Сан-Ремо з міжнародного права, що застосовуються до збройних конфліктів у морі. Правило 11 Керівництва рекомендує сторонам конфлікту «дійти згоди про те, що військові дії не будуть проводитися в морських районах, де: а) є рідкісні або вразливі екосистеми або б) природне середовище проживання видів риб або інших форм морських організмів, запаси яких виснажені, піддаються загрозі або небезпеки». Більш загальний характер має припис про те, що «При проведенні операцій в районах, де нейтральні держави користуються суверенними правами, юрисдикцією або іншими правами відповідно до загального міжнародного права, що воюють зобов'язані виявляти належну повагу до законних прав та обов'язків цих нейтральних держав» (Правило 12).

При проведенні військових дій у «...виключній економічній зоні або на континентальному шельфі нейтральної держави, воюючі держави на додаток до дотримання інших застосованих норм права збройного конфлікту у морі зобов'язані проявляти належну повагу до прав і обов'язків прибережної держави, зокрема у тому, що стосується розвідки та розробки економічних ресурсів виключної економічної зони та континентального шельфу, а також захисту та збереження морського середовища» (Правило 34). При установці міни у виключній економічній зоні або у континентальному шельфі нейтральної держави, при дотриманні окремих правил, належна увага має приділятися «... також захисту та збереження морського середовища» (Правило 35).

До основних правил ведення військових дій, відноситься вимога про те, що «Методи і засоби ведення військових дій застосовуються з належною повагою до природного середовища, беручи

до уваги відповідні норми міжнародного права. Нанесення шкоди навколишньому середовищу або її знищення, не виправдане військовою необхідністю та вироблене безглуздо, забороняється» (Правило 44).

Таким чином, можна зробити висновок, що в процесі еволюції міжнародно-правового регулювання ведення військових дій на морі має місце певне посилення захисту морського середовища, на рівні спеціальних положень і під впливом загальної тенденції екологізації міжнародного права.

Література

1. Право війни на морі: основні джерела та інститут / Короткий Т., Кориневич А. // Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М.В. Буроменського: моногр. / авт.кол.; за ред. В.М. Репецького та В.В. Гутника.– Львів; Одеса: Фенікс, 2017.– С. 522–544; Плешко Е. А., Короткий Т. Р., Кориневич А. О. Право війни на морі: сучасне врегулювання // Збірник наукових праць Науково-дослідного центру ЗС України “Державний океанаріум”. Одеса: Фенікс, 2017.– 59–71.

Ключові слова: захист морського середовища, збройний конфлікт, право збройних конфліктів на морі.

2. **Ключевые слова:** защита морской среды, вооруженный конфликт, право вооруженных конфликтов на море.

3. **Key words:** protection of the marine environment, armed conflict, the law of armed conflicts at sea.